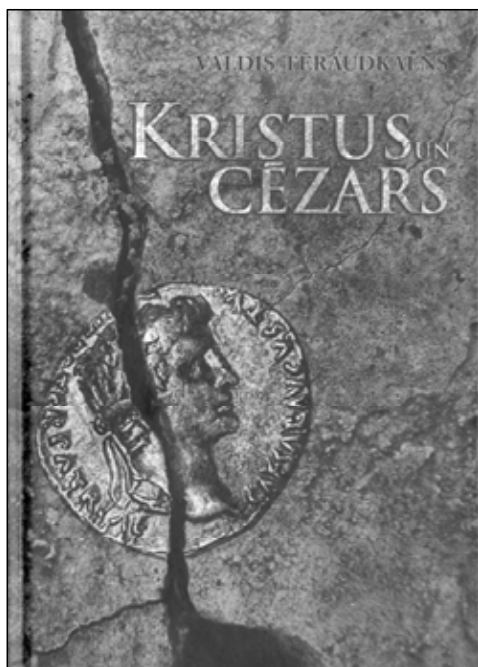


Vladislavs Malahovskis

„SKATS NO MALAS” (VALDA TĒRAUDKALNA MONOGRĀFIJA „KRISTUS UN CĒZARS. KRISTIETĪBA UN VARA VĒSTURĒ”)



2010. gada nogalē nāca klajā filozofijas doktora, RA Reģionālistikas institūta vadošā pētnieka, LU profesora Valda Tēraudkalna monogrāfija „Kristus un cēzars. Kristietība un vara vēsturē”. Kā monogrāfijas prezentācijā 9. decembrī Rēzeknē uzsvēra autors, *cēzars* nav konkrēta vēsturiska personība, bet gan laicīgās varas simbols – tāpēc arī grāmatas nosaukumā uzrakstīts ar mazo burtu.

Laicīgās un garīgās varas attiecības – daudzveidīga līdzāspastāvēšana un cīņa par ietekmi – iezīmē plašu problēmloku un diskusiju objektu. Neskatoties uz aktualitāti, atjaunotās Latvijas valsts laikā šai problemātikai veltītu akadēmisku, ārpus kristīgo konfesiju oficiālajām mācībām esošu pētījumu skaits ir nepietiekams. Laicīgās un garīgās varas attiecību aspekti analizēti vien tiesību zinātņu speciālista Ringolda Baloža monogrāfijā (Balodis 2000), vēsturnieces Ineses Runces promocijas darbā (Runce 2008) un atsevišķu pētnieku publikācijās RA Reģionālistikas iznstitūta žurnāla „Via Latgalica” otrajā numurā (Via Latgalica 2009). Tāpēc V. Tēraudkalna monogrāfija vērtējama kā pietiekami nozīmīgs notikums.

Tāpat kā savā pirmajā monogrāfijā (Tēraudkalns 2003) par publiskajā telpā neviennozīmīgi vērtēto Vasarsvētku kustības darbību Latvijā, V. Tēraudkalna ievēro „skata no malas” principu – secinājumus veicot akadēmiskās robežās un neuzsverot savu viedokli un vērtējumu.

Pieteiktā tēma ir plaša un komplicēta ar starpdisciplināru raksturu. Izvēlētais pētāmo jautājumu loks ir pamatots un lielā mērā latviešu valodā lasošam lasītājam – novators, jo monogrāfijā ietverti ne tikai tie strāvājumi un personības, kas kristietības vēsturē atstājušas

paliekošu lomu (Augustīns, reformācija u. c), bet aplūkotas arī Latvijā maz zināmas tēmas (radikālās reformācijas pārstāvju izpratne par valsti, kristietība komunistiskajā Ķīnā u. c.)

Monogrāfijā analizētas laicīgās un garīgās varas attiecības no kristietības pirmsākumiem līdz mūsdienām, uzmanību veltot aprakstītā laika posma ietekmīgāko teologu atziņām par to, kādam jābūt šo attiecību modelim. V. Tēraudkalns plaši izmanto salīdzinošo metodi, kas pētījumu paplašina laikā un telpā – aprakstot agrāk notikušu faktu un parādību, tiek norādīts uz to izpausmēm arī vēlākajos posmos un mūsdienās, rakstot par parādībām Eiropā, Ziemeļamerikā un Āzijā, norādīts uz līdzīgām parādībām arī Latvijā.

Autors monogrāfijas sākumā atspoguļo, kā no marginālas sociālas kustības kristietība kļūst par valsts reliģiju ar visām no tā izrietošām sekām – no upura līdz vajātājam. Seko turpinājums par baznīcas un valsts (valdnieka) varas konkurenci viduslaikos, par valsts un baznīcas attiecībām reformācijas laikmetā, kad reformācijas ideologi norāda uz kristiešu pienākumu līdzdalībai arī pilsoniskās aktivitātēs. Tiek analizēta kristietības loma ASV politiskās sistēmas izveidē, „kristīgo” partiju (*Kristīgie demokrāti* un *Kristīgie sociālisti*) izveidošanās 19. un 20. gadsimtā un ideoloģiskā nostādne – sasaistīt politiku ar kristīgajām vērtībām.

Lasītāju interesi saistīs monogrāfijas nodaļa par politikas sakralizāciju 20. gadsimtā (politiskās reliģijas) nacistiskajā Vācijā, fašistiskajā Itālijā un komunistiskajā Ķīnā. Tāpat lasītājs tiek iepazīstināts ar marksisma sociāli politisko teoriju iekļaušanu teoloģiskajā diskursā pēc Otrā pasaules kara (Dieva izredzētie un nabadzīgie, Dievs cieš līdz ar mums, nākotne maina tagadni u. c. līdzīgi lozungi).

Monogrāfijas pēdējā nodaļa veltīta kristietības lomai mūsdienu Eiropas publiskajā telpā, akcentējot Anglijas pieredzi. Noslēgumā, runājot par kristietības saistību ar demokrātiju, autors secina, ka tieši demokrātija ir atbrīvojusi baznīcu no tās privilēģijām, ļaujot rast savu sūtību kalpošanā citiem, nevis mēģinot sevi saglabāt kā varas struktūru. Tajā pašā laikā tiek pievērsta uzmanība mūsdienu demokrātijas dažiem ētiskajiem aspektiem.

Monogrāfijas zinātnisko kvalitāti „ceļ” plašais avotu un Kembridžas, Kopenhāgenas, Oksfordas, Vīnes u. c. universitāšu bibliotēkās izmantotās zinātniskās literatūras klāsts. V. Tēraudkalna pētījums iezīmēs jaunus mazāk zināmus faktus un to interpretāciju laicīgās un garīgās varas attiecībās gan dažādu zinātņu nozaru pētniekiem, gan ārpus akadēmiskās vides esošiem interesentiem.

LITERATŪRA

Balodis, Ringolds (2000). *Valsts un Baznīca*. Rīga: Nordik.

Runce, Inese (2008). *Valsts un Baznīcas attiecības Latvijā: 1906. –1940. g.*

<http://luis.lanet.lv/pls/pub/luj.fprnt?l=l&fn=F86737/Inese%20Runce%202008.pdf>. Resurss aprakstīts 20.12.2010.

Tēraudkalns, Valdis (2003). *Jaunā reliģiozitāte 20. gadsimta Latvijā: Vasarsvētku kustība*. Rīga: SIA n.i.m.s.

Via Latgalica. Humanitāro zinātņu žurnāls, II (2009). Rēzeknes Augstskola: Reģionālistikas institūts.